

DOI 10.31651/2524-2660-2020-2-202-207

ORCID 0000-0001-7207-7590

БЕЗКОПИЛЬНИЙ Олександр Олександрович,

кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент,
доцент кафедри теорії, методики фізичного виховання,
Черкаський національний університету імені Богдана Хмельницького
e-mail: aleksbez1981@ukr.net

ORCID 0000-0002-2461-3739

СУЩЕНКО Людмила Петрівна,

докторка педагогічних наук, професорка, завідувачка кафедри фізичної реабілітації,
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
e-mail: ludapeti@ukr.net

ORCID 0000-0002-2954-2714

АРТЮШЕНКО Андрій Олександрович,

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри спортивних дисциплін,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
e-mail: kudo-cherkasy@ukr.net

УДК 378.018.8.011.3-051:796(492)(045)

**ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ НІДЕРЛАНДІВ**

У статті представлено особливості підготовки майбутніх учителів фізичної культури в Нідерландах. Зазначено, що система підготовки майбутніх учителів у закладах вищої освіти Нідерландів зорієнтована на запити закладів загальної середньої освіти. Виявлено освітні траєкторії для майбутніх учителів фізичної культури. Дано перелік професійних компетентностей вчителів фізичної культури. На прикладі школи спортивного навчання в університеті Фонтіс розкрито особливості змісту про-

фесійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Ключові слова: вища освіта; майбутні вчителі фізичної культури; підготовка; досвід; Нідерланди.

Постановка проблеми. Дослідження сучасної системи вищої освіти в найбільш розвинених країнах світу є корисним для осмислення перспектив та напрямів розвитку, оновлення методологічних, змістовних

і технологічних основ вищої освіти в Україні відповідно до вимог сучасності.

Вчені (О.Ю. Ажиппо, П.Б. Джуриноский, Л.П. Сущенко, О.В. Тимошенко, Б.М. Шиян та ін.) приділяли особливу увагу з'ясуванню теоретико-методичних засад професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у закладах вищої освіти України.

Деякі аспекти професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у зарубіжних країнах розкрито у роботах О.М. Войтовської, Є.А. Захаріної, Л.І. Іванової, Н.І. Степанченко та ін.

Мета статті. Вивчення особливостей професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у закладах вищої освіти Нідерландів.

У роботі застосовано такі **методи досліджень**: компаративний аналіз, синтез, узагальнення, систематизація та конкретизація.

Виклад основного матеріалу дослідження. У Нідерландах відповідальність за розвиток системи освіти покладено на Міністерство освіти, культури та науки, Національний центр розвитку навчальних планів та освітню спілку. До їх складу входить Асоціація нідерландських учителів і Асоціація викладачів, які представляють вчителів і викладачів фізичного виховання в Нідерландах, що задіяні в середній та вищій освіті [1, с. 241].

Система підготовки майбутніх учителів у закладах вищої освіти Нідерландів зорієнтована на запити закладів загальної середньої освіти. Тому вивчення системи підготовки майбутніх учителів фізичної культури вимагає розуміння особливостей організації фізичного виховання у вищезазначених закладах загальної середньої освіти.

Фізичне виховання в початковій школі (Primary-School) здійснюють вчителі фізичної культури та класоводи. Вчителі-класоводи, які отримали освіту після 2005 року, мають право проводити уроки фізичної культури за умов, якщо вони додатково пройшли відповідну підготовку за програмою фізичного виховання, обсяг якої становить 600 годин (21 кредит ECTS).

У початковій школі фізичне виховання є обов'язковим предметом. Загальною метою фізичного виховання учнів початкової школи є розвиток здібностей та мотивації щодо занять різними видами спорту та рухової активності. Процес фізичного виховання ґрунтується на педагогічних засадах та принципах активного та здорового способу життя [2]. Завдання фізичного виховання в початковій школі розкрито в роботі [3]. Фізичне виховання спрямоване на розвиток рухових здібностей учнів відповідно до різних видів спорту.

Фізичне виховання в середній школі (Post-Primary-School) є обов'язковою дисци-

пліною. Цю дисципліну викладають тільки спеціально підготовлені вчителі фізичної культури. У 2014 році голландською інспекцією освіти, що є структурним підрозділом Міністерства освіти, культури та науки, було розроблено принципи розподілу годин на фізичне виховання для різних типів загальноосвітніх шкіл [4]. У середньому, це склало два уроки на тиждень по 50 хвилин.

Завданнями фізичного виховання учнів середньої школи є: формування рухових умінь в спортивних і прикладних видах діяльності; оволодіння знаннями про суддівські, тренерські та оздоровчі аспекти фізичного виховання, а також знаннями про соціальне значення спорту та фізкультурної активності; розвиток позитивного ставлення до активного способу життя.

Підготовку майбутніх учителів фізичної культури в Нідерландах забезпечують шість громадських університетів прикладних наук. Після завершення університету за програмою освітнього ступеня бакалавр студент отримує вищий учительський рівень. У Нідерландах є три вчительських рівні: учитель початкової школи, учитель середньої школи другого рівня, учитель середньої школи першого рівня. Вчитель другого рівня може викладати фізичне виховання для учнів підготовчої середньої професійно-технічної школи, старшої середньої школи та початкової університетської школи. Вчитель середньої школи першого рівня може викладати фізичне виховання на всіх рівнях загальної освіти [1, с. 247].

Існують різні шляхи вчителя фізичної культури (рисунк 1). Найбільш звичний шлях – через університетський підготовчий диплом (маршрути HAVO або VWO на рис. 1). Приблизно 20–30% здобувачів отримують освіту вчителя фізичної культури через професійну спортивно-орієнтовану освіту (наприклад, футбольний тренер, тренер з фітнесу, маршрут диплома MBO на рис. 1).

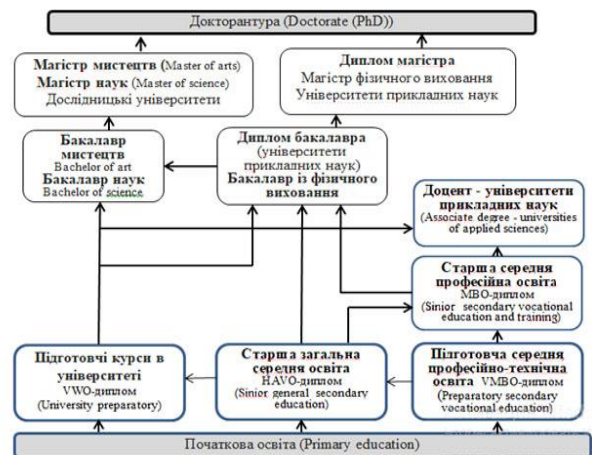

Рис. 1. Система освіти в Нідерландах та освітні траєкторії для майбутніх учителів фізичної культури

Щоб здобути освіту вчителя фізичної культури, студент повинен пройти процедуру відбору. Типовий вступний екзамен складають у вигляді тесту на визначення здібностей (спортивні та рухові навички), медичного огляду, співбесіди та/або анкетування, іноді мінімальної викладацької діяльності.

Програма підготовки майбутніх учителів фізичної культури в Нідерландах регламентована різними документами. Складову педагогічної підготовки регламентують Національні Професійні Стандарти для Вчителів, що визначають основні принципи професії вчителя в Нідерландах. Професія вчителя пов'язана з широкими професійними компетенціями, у межах яких учитель є експертом зі знання змісту конкретного предмета, знань із педагогіки та теорії викладання, а також здатен організовувати, планувати, передавати, відбивати, досліджувати, саморозвиватися та навчатися в процесі професійної діяльності.

Оскільки освіта вчителя фізичної культури входить до вищої професійної освіти, вона також ґрунтується на професійному профілі «Національні професійні стандарти для вчителів фізичної культури» [5], який було засновано в тісній співпраці з галуззю фізичного виховання. Ці стандарти визначають базові компетентності, якими має володіти досвідчений учитель фізичної культури, та є частиною загальних компетентностей учителя.

Крім цього, професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури регламентована Національними професійними стандартами для вчителів фізичної культури першого ступеня [6], що описують ті компетенції вчителя фізичної культури, які він має засвоїти після закінчення навчання. Вони перебувають в одному ряду з національними професійними стандартами для вчителів, таким чином фокусуючи навчальний план на знання змісту навчальної дисципліни, знання педагогічного змісту та теорії навчання. Усе це визначає широкі професійні компетентності, що, відповідно до підготовки вчителів фізичної культури, включають спілкування, зосередження на результаті, наукове дослідження, критичне та творче мислення, саморегулювання, навчання протягом усього життя.

У межах структури цих стандартів усі освітні програми підготовки вчителів фізичної культури застосовують соціально-конструктивістський підхід, у якому професія вчителя фізичної культури лежить в основі програми, а професійний розвиток студента перебуває в соціальному контексті, у якому знання набувають через взаємодію з іншими. Значення цього підходу

полягає в тому, що перебування в школі протягом усіх чотирьох років навчання є пріоритетним. Національні професійні стандарти забезпечують спільну базу для всіх програм підготовки вчителів фізичної культури, проте вони всі мають унікальні особливості, через те, що розроблені з точки зору викладання і фізичного виховання та з акцентом на різних аспектах викладання фізичної культури. Тому, порівнюючи нідерландські навчальні програми підготовки вчителя фізичної культури, можна спостерігати різноманітні відмінності, коли акцент поставлений на наукове дослідження, на педагогіку чи на інклюзивну освіту.

Конкретним прикладом підготовки вчителів фізичної культури (Leraar Lichamelijke Opvoeding) в Нідерландах може бути школа Спортивного Навчання університету Фонтіс [7]. Навчання в університеті Фонтіс, що триває чотири роки, дозволяє отримати категорію вчителя фізичної культури першого ступеня. Кожен навчальний рік складається з чотирьох блоків по десять тижнів кожний.

У процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в Школі Спортивного Навчання університету Фонтіс студентів із першого року залучають до стажування. На першому році навчання, два дні на тиждень, студенти проходять стажування в початковій школі, де набувають навичок викладання, спільної роботи, підприємництва, тренерської роботи, формують та удосконалюють уміння та навички проведення уроків фізичної культури та тренувальних занять практично з усіх, найбільш популярних, видів спорту. Просуваючись освітньою траєкторією від початку навчання до завершення університету, навчальні завдання ускладнюються згідно з високими вимогами сучасного нідерландського суспільства до професійних обов'язків вчителя взагалі та вчителя фізичної культури зокрема.

Другий рік підготовки присвячений практичним навчальним завданням, формуванню рухових навичок та стажуванню. Стажування проходить на другому рівні середньої освіти. Працюючи над вирішенням цілісних завдань за допомогою індуктивного навчання майбутні вчителі фізичної культури розвивають інтегровану базу знань. Отже, замість відокремлення різних пізнавальних, афективних та психомоторних елементів протягом навчального процесу або розділення цілісних завдань учителя на невеликі, неповні та ізольовані частини освітня програма вчителя фізичної культури в університеті Фонтіс орієнтована на цілісний підхід. Студентам пропонують практику з певними завданнями, що пе-

редбачають усі навички, необхідні в реальних ситуаціях, пов'язаних з певними знаннями та умовами [8].

Навчальні завдання впорядковані в уроках від простого до складного. Починають із мікрОВикладання в перший рік навчання, під час якого четверо студентів освітньої програми фізичного виховання разом розробляють і проводять урок з 8 учнями кожний, та навчають клас із 24 учнів на третьому році навчання. Для оптимізації навчання студентів підтримують та керують ними викладачі освітньої програми фізичного виховання; поступово контроль послаблюють, оскільки студенти набувають більше досвіду та спеціальних знань. Через те, що між школою та універ-

ситетом існує надійний взаємозв'язок, майбутні вчителі фізичної культури працюють над вирішенням практичних завдань як в університеті, так і в школі, що створює цілісне мотиваційне навчальне середовище.

Перший семестр третього року підготовки спрямований на формування професійної ідентичності майбутнього вчителя фізичної культури. На основі перших двох років підготовки студенти можуть обрати подальший освітній контекст підготовки – початкова освіта, середня освіта, спеціальна освіта, старша професійна освіта. Відповідно до цього, навчальним планом передбачено неоднакові програми для поглиблення знань та навичок (табл. 1).

Таблиця 1

Зміст та обсяг підготовки
майбутніх учителів фізичної культури
на третьому році навчання в Університеті Фонтіс

	Розділ 1	Розділ 2	Розділ 3	Розділ 4
Освітній блок	Професійна ідентичність майбутнього вчителя фізичної культури (Mijn onderwijs visie) <i>6 Кредитів</i>	Професійна концепція вчителя фізичної культури (Mijn vakconcept Lichamelijke Opvoeding) <i>6 кредитів</i>	Стажування за місцем майбутньої професійної діяльності <i>30 кредитів</i>	
Місце навчання	За вибором: початкова, середня, спеціальна школа. Понеділок-четвер <i>6 Кредитів</i>	За вибором: початкова, середня, спеціальна школа. Понеділок-четвер <i>6 Кредитів</i>		
Практика	Ігри з предметами 1-й семестр <i>6 кредитів</i>			

Друга половина (третій рік підготовки) навчального року присвячена вдосконаленню знань та навичок студента в процесі стажування, що відбувається за місцем майбутньої професійної діяльності.

Четвертий рік підготовки передбачає широкі можливості для подальшого позиціонування себе як майбутнього вчителя фі-

зичної культури та формування професійних здібностей. У школі, за місцем стажування, студенти проводять практико-орієнтоване дослідження, присвячене різним аспектам фізичного виховання. У таблиці 2 представлено зміст та обсяг четвертого року підготовки майбутніх учителів фізичної культури в університеті Фонтіс.

Таблиця 2

Зміст та обсяг підготовки
майбутніх учителів фізичної культури
на четвертому році навчання в Університеті Фонтіс

	Розділ 1	Розділ 2	Розділ 3	Розділ 4
Навчальні блоки та практика	Гарний початок (Een goed begin) <i>6 кредитів</i>	Основи наукових досліджень у фізичному вихованні (De onderzoekende leraar LO) <i>11 кредитів</i>		Підготовка за профілем (Profileer jezelf) <i>3 кредити</i>
		Вчитель у класі (De leraar in de klas) <i>16 кредитів</i>	Вчитель у класі (De leraar in de klas) <i>16 кредитів</i>	
		Вчитель у школі (De leraar in de school) <i>4 кредитів</i>	Вчитель у школі (De leraar in de school) <i>4 кредитів</i>	
Стажування	За вибором: початкова, середня, старша школа, спеціальна школа			

Отже, на основі представленого змісту підготовки майбутніх учителів фізичної культури можемо узагальнити, що в Нідерландах практика в школі є важливим компонентом професійної підготовки. Незважаючи на різницю в освітніх програмах підготовки вчителів фізичної культури в університетах Нідерландів, ключовим аспектом програми завжди є практична підготовка в школі. У середньому з першого по третій рік навчання студенти перебувають два повних дні на тиждень у школі, що становить 60–80 днів на рік. Протягом четвертого року навчання студенти, як правило, перебувають у школі 3–4 дні на тиждень. Обсяг перебування в школі залежить від типу школи та варіативний, оскільки більшість освітніх програм для вчителів фізичної культури після першого року навчання передбачають вибір у контексті перебування в школі.

Практикою в школі завжди керує шкільний фахівець із фізичного виховання. У рамках початкової школи, в більшості випадків практикою керує шкільний фахівець із фізичного виховання. Проте, з причини недостатньої кількості таких фахівців у початковій школі, особливо в деяких регіонах Нідерландів [9], інколи практикою керує класний керівник з постбакалаврською підготовкою з фізичного виховання. Загальний контроль за педагогічною практикою забезпечує представник університету в тісній співпраці з керівництвом школи.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Представлено загальну характеристику освітньої системи Нідерландів та визначено основні освітні траєкторії, що дозволяють здобути освіту вчителя фізичної культури. В основу освітніх програм підготовки вчителів фізичної культури покладено соціально-конструктивістський підхід, відповідно до якого професія вчителя фізичної культури лежить в основі програми, а професійний розвиток студента перебуває в соціальному контексті, у якому знання будуються через взаємодію з іншими.

Перспективи вбачаємо у подальших дослідженнях перспективних моделей модернізації вищої фізкультурної освіти в контексті найкращого світового досвіду з урахуванням та збереженням здобутків вітчизняної освітньої системи.

Список бібліографічних посилань

1. Slingerland M., Weeldenburg C., Borghouts L. Physical education teacher education in the Netherlands. *European Physical Education Teacher Education Practice: Initial, Induction and Professional Development*. In A. MacPhail, D. Tannehill, Z. Avsar (Eds.). Meyer & Meyer Sport Ltd, 2019. P. 240–258.

2. Brouwer B. and other. Human movement and sports in 2028. Een blik in de toekomst van lichamelijke opvoeding/bewegingsonderwijs en sport op school. Postbus, 2011. 80 p.
3. Biesta G. The future of teacher education: Evidence, competence or wisdom? *A companion to research in teacher education*. Springer, Singapore. 2017. P. 435–453.
4. Inspectorate of Education, Ministry of Education, Culture and Science. URL: <https://english.onderwijsinspectie.nl/> (date of application 21.04.2020).
5. KVLO. URL: <https://kvloberoepsprofiel.nl/> (date of application: 10.04.2020).
6. ALO Nederland. 2018. Landelijk Opleidingsprofiel leraar lichamelijke opvoeding eerste grad. URL: <https://www.kvlo.nl/over-kvlo/lo-bonus/lo-in-beweging.html> (date of application: 15.04.2020).
7. Fontys university school of sport studies. URL: <https://fontys.nl/Studeren/Opleidingen/Leraar-Lichamelijke-Opvoeding-ALO.htm?returnurl=> (date of application: 20.04.2020).
8. van Merriënboer J.J.G., Clark R.E., de Crook M.B.M. Blueprints for complex learning: The 4C/ID-model. *Educational technology research and development*. 2002. Vol. 50(2). P. 39–61.
9. Reijgersberg N. and other. Nulmeting lichamelijke opvoeding in het voortgezet onderwijs: onderzoek naar de organisatie van lichamelijke opvoeding en sport in het voortgezet onderwijs. Utrecht: Mulier Instituut, 2014. 62 s.

References

1. Slingerland, M., Weeldenburg, C., Borghouts, L. (2019). Physical education teacher education in the Netherlands. In Ann MacPhail, Deborah Tannehill, Zuleyha Avsar, *European Physical Education Teacher Education Practice: Initial, Induction and Professional Development*. 240–258. Meyer & Meyer Sport Ltd.
2. Brouwer, B. et al. (2011). Human movement and sports in 2028. Een blik in de toekomst van lichamelijke opvoeding/bewegingsonderwijs en sport op school. Postbus. 80 p.
3. Biesta, G. (2017). The future of teacher education: Evidence, competence or wisdom? *A companion to research in teacher education*. Springer, Singapore. 435–453.
4. Inspectorate of Education, Ministry of Education, Culture and Science. Retrieved 21.04.2020, from <https://english.onderwijsinspectie.nl/>.
5. KVLO. Retrieved 10.04.2020, from <https://kvloberoepsprofiel.nl/>.
6. ALO Nederland. 2018. Landelijk Opleidingsprofiel leraar lichamelijke opvoeding eerste grad. Retrieved 15.04.2020, from <https://www.kvlo.nl/over-kvlo/lo-bonus/lo-in-beweging.html>.
7. Fontys university school of sport studies. Retrieved 20.04.2020, from <https://fontys.nl/Studeren/Opleidingen/Leraar-Lichamelijke-Opvoeding-ALO.htm?returnurl=>.
8. van Merriënboer J.J.G., Clark R.E., de Crook M.B.M. (2002). Blueprints for complex learning: The 4C/ID-model. *Educational technology research and development*. 39–61.
9. Reijgersberg N. et al. (2014). *Nulmeting lichamelijke opvoeding in het voortgezet onderwijs: onderzoek naar de organisatie van lichamelijke opvoeding en sport in het voortgezet onderwijs*. Utrecht: Mulier Instituut. 62 s.

BEZKOPYLNY Oleksandr,

PhD in Physical Education and Sports, Associate Professor,
Associate Professor of Theory, Methods of Physical Education Department,
Bohdan Khmelnytsky National University at Cherkassy

SUSHCHENKO Lyudmila,

Doctor in Pedagogy, Professor, Head of Physical Rehabilitation Department,
M.P. Drahomanov National Pedagogical University

ARTYUCHENKO Andrey,

Doctor in Pedagogy, Professor of Sports Disciplines Department,
Bohdan Khmelnytsky National University at Cherkassy

**THE PECULIARITIES OF THE FUTURE TEACHERS OF PHYSICAL CULTURE'S PREPARATION
IN THE NETHERLANDS' HIGHER EDUCATION ESTABLISHMENTS**

Summary. *Introduction.* The peculiarities of the future teachers of physical culture's preparation in the Netherlands are presented in the article. The research of the modern higher education system in the most developed countries in the world is useful for the consideration of the perspectives and directions of the development, revival of the methodological, contents and technological foundations of the higher education in the Ukraine according to the requirements of the modernity.

Purpose. The study of the professional preparation of the future teachers of physical culture's peculiarities in the Netherlands' higher education establishments.

Methods. The comparative analysis, synthesis, generalization, systematization and concretization.

Results. The list of organizations, responsible for the development of the Netherlands' education system is presented. It is stated, the future teachers' preparation in the Netherlands' higher education establishments is oriented on the common secondary education establishments' requests. Respectively, the peculiarities of the physical education's organization in the education establishments mentioned above are briefly characterized. The future teachers of physical culture's preparation is secured by the six Universities of the applied sciences in the Netherlands. Different educational lines for the future teachers of physical culture are considered. The require-

ments to the competencies of the physical culture teachers are analyzed based on the national professional standards. The contents peculiarities of the future teachers of physical culture's professional preparation are discovered on the example of the sport studying school in the University of Fontis. Studying at the University of Fontis allows to get the category of the first degree physical culture teacher. The preparation lasts four years, each academic year consisting of four blocks of ten weeks. It is generalized, the practice at school is an important component of the professional preparation in the Netherlands.

Originality. The modern experience of the future teachers of physical culture's preparation in the Netherlands.

Conclusion. Social-constructivist approach is laid to the base of the educational programs of the physical culture teachers' preparation, according to which the profession of the physical culture teacher lies in the base of the program, and the professional development of a student is in the social context, in which knowledge is built through the interaction with others.

Keywords: higher education; future teachers of physical culture; preparation; experience; the Netherlands.

Одержано редакцією 28.04.2020
Прийнято до публікації 18.05.2020